

Jyväskylän Lyseon lukio **Sed vitae – elämää varten!**

- Jatketaan yhteistyötä burkinafasolaisen ystävyyskoulun Wend Manegdan kanssa.
- Nuoret tekevät ammattilaisten tuella videoita Youtubeen syrjäytymisen ehkäisemisestä ja koulutuksen merkityksestä.
- Opitaan kieliä, videoelokuvien suunnittelua ja editointia, kulttuurienvälistä viestintää, tiimityöskentelyä, tutkivaa journalismia.
- Hankkeessa yhdistyvät taide- ja mediakasvatus, tutkiva journalismi sekä verkko- ja mobiilioppiminen.
- Tavoitteena globaalin ymmärryksen syventäminen.
- Lyseosta mukana 12 opiskelijaa.
- Kumppanikoululle lahjoitetaan tablettitietokoneita projektia varten.
- Ohjelmassa myös matka Burkina Fasoon.
- Rytminvaihtajat-kulttuuriprojekti Burkina Fasoon kanssa alkoi vuonna 2003.

Nettvideot vievät maanosasta toiseen

Jyväskylän Lyseon lukion pitkä yhteistyö burkinafasolaisen kumppanuuskoulun kanssa kantaa jälleen hedelmää. Uudessa projektissa molempien maiden opiskelijat tekevät minielokuvia syrjäytymisestä ja sen ehkäisemisestä. Työ huipentuu elokuvafestivaaliin Suomessa ja Burkina Fasossa.

Kansainvälisyyteen suuntautuneella Lyseon lukiolla on ystävyyskouluja monessa maassa. Näkyvimpiin ja pitkäaikaisimpiin yhteistyösuhteisiin kuuluu kontakti ranskankielisessä Länsi-Afrikassa sijaitsevaan Wend Manegdan kouluun.

Pääkaupungissa Ouagadougoussa sijaitsevaa katolista yksityiskoulua käy tuhatkunta oppilasta kaikista uskontokunnista. Suomalaisten ja burkinafasolaisten kulttuurivaihto Rytminvaihtoa on jatkunut jo vuodesta 2003, joten kaukainen kumppanuuskoulu on ehtinyt käydä tutuksi monelle lyseon kasvatille.

Burkina Faso on maailman kolmanneksi köyhin maa, joten koulujen materiaaliset edellytykset yhteistyöprojekteille ovat hyvin erilaiset. Ajatuksena on kuitenkin ollut aina tasavertainen vastavuoroisuus, jossa molemmat osapuolet ovat osallistuneet hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen.

Uusin projekti sai kimmokkeensa Burkina Fasoon kulttuurielämän vahvuuksista.

– Burkina Faso on merkittävä elokuvamaa. Siellä pidetään Afrikan suurimmat elokuvafestivaalit.

Siksi projektin ilmaisumuodoksi valittiin juuri elokuva, kertoo Rytminvaihtoa-projektin koordinaattori, äidinkielen lehtori **Raili Kivelä**.

Hankkeen aiheeksi valikoitui syrjäytyminen, joita molempien koulujen opiskelijat tutkivat nettivideoiden avulla.

– Tähän ei kuitenkaan jäädä. Videoissa pohditaan esimerkiksi sitä, miten syrjäytymistä voidaan ehkäistä vaikka koulutuksen avulla, täsmentää videohankkeen koordinaattori, ranskan kielen lehtori **Ulla Aarnio**, joka vastaa myös yhteydenpidosta Burkina Fasoon.

Kansainvälisyys **näkyi juhlatiikolla**

Kulttuurienvälisyys on lokakuuisena perjantaina vahvasti läsnä Lyseon historiallisessa rakennuksessa. Vuonna 1858 perustettu maamme vanhin oppikoulu viettää kansainvälisyysviikkoa, jolla juhlistetaan koulun 155-vuotista taivalta.

Lukiolaiset ovat juhlineet opinahjoaan lähes koko viikon. Tänäpäin luokkiin on perustettu Cafe Lingua -kielikahviloita, joissa opiskelijat voivat sukeltaa kielikylpyyn toisensa jälkeen.

Myös kansalaisjärjestöt esittäytyvät päivän aikana. Opiskelijat saavat oman kiinnostuksensa mukaan tutustua esimerkiksi Amnesty, Planin tai Unicefin toimintaan.

Ilmassa on vauhtia ja tekemisen meininkiä. Monen mielessä lienee myös hieman haikeutta, sillä koululla on edessään muutto. Syksyllä 2012 lukio päätettiin lakkauttaa nykyisellä paikallaan ja siirtää toiminta Harjun kampukselle. Uudessa suurlukiassa opiskelijoita on noin 1200, eli suunnilleen kaksi kertaa Lyseon lukiota enemmän.

Luokassa K3 on juuri päättynyt Ulla Aarnion vetämä ranskan kielen kahvila, ja sisään tippuu videoprojektiin osallistuvia opiskelijoita ja opettajia. Jälkimmäisiin kuuluvat videotyöskentelyä ohjaava kuvataideopettaja **Tuula Railo** sekä musiikinopettaja **Elina Kallio**, jonka vastuualueena on äänitys ja äänimaailma.

Mukana on myös neljä opiskelijaa niistä 12:sta, jotka osallistuvat videoprojektiin. Lukiolainen **Inga Delahay** kertoo, että heidän tiiminsä aikoo tehdä pienen animaation. **Joni Järvinen** puolestaan arvelee, että hänen ryhmänsä voi tehdä useammankin videoklipin, jos aikaa ja energiaa riittää.

- Yhden kolmen minuutin pätkän editoimiseen voi kyllä mennä tuntikausia aikaa, **Eetu Marttinen** huomauttaa.

Ohjaaja kannusti tiiviiseen kerrontaan

Videotyöskentelyä on valmisteltu ammattilaisten pitämällä työpajoilla, joissa on käyty läpi käsikirjoitusta, kuvaamista, leikkaamista ja äänitystä. Tilaisuuksiin saivat tulla projektiin osallistuvien lisäksi myös muut lukiolaiset.

Opiskelijoihin ja myös heidän opettajiinsa näyttää tehneen vaikutuksen dokumenttiohjaaja **Kiti Luostarisen** pitämä työpaja. Luostarinen suositteli nettivideoiden pituuden rajoittamista 3–5 minuuttiin, koska tarinan napakka kuvallinen kiteyttäminen tuottaa usein tasokkaampaa lopputulosta kuin löysä kerronta.

Luostarinen kehotti myös pohtimaan, millaista olisi syrjäytyä itsekin.

- Se oli aika pysäyttävää ja sai miettimään asiaa, Eetu Marttinen myöntää.

Opiskelija **Sini Tiioselle** puolestaan oli jäänyt mieleen se Luostarisen neuvo, että haastattelijan ei pitäisi elätellä mielessään ennako-odotuksia tai ennakkoluuloja.

- Asiasta saa enemmän irti, kun samastuu haastateltavaan.

Elokuviin äänimaailmaan lukiolaisia ohjasi Lyseon entinen opiskelija **Visa Kuoppala**, joka tekee Lontoossa väitöskirjaa elektroakustisesta musiikista. Visuaalisuus ja musiikki ovat korostetun tärkeitä kulttuurienvälisissä videoissa, koska ne eivät voi perustua sanalliseen viestintään.

Tiimejä koottiin Belbinin opein

Videoiden tekemisen ja kommentoimisen lisäksi opiskelijat dokumentoivat hankkeesta valokuvilla, kirjoittavat juttuja sanomalehteen ja organisoivat elokuvafestivaalia.

Koska eräs hankkeen lähtökohdista on tutkiva journalismi, opiskelijat myös haastattelevat syrjäytymisen tutkijoita.

Monipuolista työsarkaa varten lyseolaiset jaettiin työryhmiin.

- Meillä on meneillään tiimilukiokokeilu. Testasimme mukaan tulijoita Belbinin testillä, jotta tiimeihin saataisiin erityyppisiä henkilöitä ja erilaisia näkökulmia, Kivelä kertoo.

Amerikkalaisen Ruth Belbinin tiimiroolitestia käytetään ryhmien muodostamisessa. Tiimirooleja ovat muun muassa keksijä, tiedustelija, kokooja, arvioija, diplomaatti, tekijä, viimeistelijä ja asiantuntija.

Luovuutta peliin

Projektityöskentelyn lähtökohtana on tutkiva oppiminen ja tarkemmin etnometodologinen lähestymistapa. Siinä syrjäytymisuhkaa kokevien nuorten elinympäristö on paitsi tutkimuskohde, myös oppimisympäristö.

- Opiskelijoille ei ole annettu valmiita raameja ja päämäärää, vaan he saavat itse tutkia, millainen ilmiö nuorten syrjäytyminen on, Kivelä lisää.

Työskentelytapa ei ole tuottanut tuskaa opiskelijoille, koska se on heille tuttu jo ennestään.

– Alussa voi tulla vähän orpo olo. Se kuitenkin helpottaa, kun laitetaan tiimissä päät yhteen, Joni Järvinen summaa.

Ulla Aarnion mukaan työskentelytavan valinnan taustalla on myös se, että jatkossa työelämässä täytyy hallita tiimityötaitoja. Sini Tiihosen mielestä luovuus on keskeinen osa tutkivaa lähestymistapaa.

Opiskelijat tekevät matkan varrella työstään oppimispäiväkirjaa. Työskentelyyn kuuluu myös vertaisarviointi, ja nuoret saavat lisäksi palautetta opettajilta sekä mentoreilta videoistaan ja lehtijutuistaan.

Tekniikka asettaa rajoitteita

Itse videoiden kuvaamiseen ei käytetä hienoja videokameroita, vaan tabletteja ja muita mobiililaitteita. Wend Manegdan koulua avustetaan lähettämällä sinne muutamia tabletteja burkinafasolaisten kuriirien välityksellä.

– Kun aloitimme ystävyystoiminnan, olimme naiiveja ja käytimme postia. Huomasimme kuitenkin, että siellä ei tunneta kirjesalaisuutta samalla tavalla kuin meillä. Postitus on myös hidasta ja kallista, Ulla Aarnio tietää. Hän lisää, että henkilökohtaiset suhteet ovat hyvin tärkeitä yhteydenpidossa Burkina Fason kanssa.

Kumppanuuskoululla on sähköt, mutta ne eivät aina toimi. Usein paras keino tavoittaa afrikkalaiset on lähettää tekstiviestejä.

Koska kumppanuustoimintaa on pyöritetty Burkina Fason kanssa yli 10 vuotta, lukiolle on muodostunut realistinen kuva yhteistyöstä. Jyväskyläläiset ovatkin valmiita konsultoimaan myös muita kouluja vastaavissa hankkeissa.

Hyvällä tavalla kirjavia projekteja

Rytminvaihto on tuonut jo monelle lyseolaiselle unohtumattomia elämyksiä. Samalla köyhemmän maan oppilaille on voitu tarjota rahallista tukea esimerkiksi kahta Suomen matkaa varten. Oppilaskunta myös tukee burkinalaisten lasten ja nuorten koulunkäyntiä kummioppilastoiminnan avulla.

Yhteistyön teemat vaihtelevat vuosittain, samoin varainkeruun muodot.

– Oletan, että edessä on taas jännittävä produktio. Tähänkin asti toiminta on ollut aika kirjavaa, hyvällä tavalla. Yhtenä vuonna teimme esimerkiksi luomujoululaatikoita myyntiin, Tiihonen muistelee.

Kivelä kertoo muista tempauksista: yhtenä vuonna opiskelijat viljelivät luomuruista, toisena myivät makkaraa JYPin kotipeleissä. Rahaa on kerätty myös esimerkiksi kitkemällä kukkapenkkejä, siivoamalla ja leipomalla kasoittain leivoksia.

Nettvideoiden tekijät saavat projektista soveltavia kursseja, ja he voivat myös kerryttää sillä suorituksia kansainvälisyyspassiinsa. Passi on näkyvä osoitus opiskelijan sitoutumisesta ja kiinnostuksesta kansainvälisiin asioihin.